

EKONOMİK ŞİDDET VE KADIN YAŞAMI

Melek Hava KÖPRÜLÜ

Arş Gör. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, melek.havakoprulu@hku.edu.tr,
Gaziantep/Türkiye, 0000-0001-8282-9565

Sezer AVCI

Dr. Öğr. Üyesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü, sezer.avci@hku.edu.tr,
Gaziantep/Türkiye 0000-0003-3575-4585

Özet

Kadına yönelik şiddet, bir toplumun sosyal sorunlarından birisi olarak ele alınması gereken bir konudur. Şiddet olgusu, kadınların yaşama hakkını elinden alan ve topluma dahil olmasına engel olan bir faktördür. Şiddet olgusu, diğer toplumlardakine benzer şekilde ülkemizde de var olan toplumsal bir gerçekliktir. Kadınlara yönelik şiddet deyince akla sadece fiziksel şiddetten meydana gelebileceği düşünülse de ulusal ve uluslararası platformlarda şiddetin; fiziksel, cinsel, psikolojik ya da ekonomik şiddet olarak meydana gelebileceği belirtilmektedir. Kadınların maruz kaldığı şiddet türlerinden birisi ise ekonomik şiddettir. Ekonomik şiddet türü kadını yoksullaştıran, bireylere bağımlı hale getiren, kadının üzerinde paranın ve ekonomik kaynakların yaptırım, iktidar ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır. Ülkelerin ekonomik ve sosyal olarak kalkınma ve gelişmesinin önündeki en büyük engellerden birisi olarak kabul edilen ekonomik şiddetin kadınların büyük çoğunluğu tarafından kabullenilmiş olması, o toplumda ekonomik şiddetin varlığını fark edilmemesine ve normal karşılanmasına katkıda bulunmaktadır. Kadınlar ekonomik şiddete sadece ev içinde eşleri tarafından maruz kalmayıp, ev dışında da maruz kalmaktadır. Bu maruziyetin temelinde ise toplumun gelenekselliği ve toplumun siyasi, yasal ve ekonomik karar mekanizmalarında erkeklerin daha fazla egemen olması ve karar verme hakkına sahip olması gerektiği fikri yatmaktadır. Kadınlara yönelik ekonomik şiddetin önlenmesi için; kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olması ve bu durumun sadece kâğıt üzerinde değil pratikte de uygulanabilmesi, eğitim seviyelerinin artırılması ve toplumun bu duyarlılık için bilinçli olmasına bağlıdır. Dünya üzerindeki bütün kadınların din, dil, ırk, ekonomik ve parasal özgürlük, mesleki statü fark etmeksizin toplumsal cinsiyetten kaynaklanan şiddete uğrama ihtimali vardır. Tüm bu sebepler nedeniyle şiddet olgusuyla mücadele sadece ülkemizde değil tüm kadınların refahı için küresel düzeyde de önem arz etmektedir. Bu çalışmada, kadınların iş yaşamında karşılaştığı sorunlar ve ekonomik şiddetin kadınlar üzerindeki etkisi tartışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Cinsiyete Dayalı Şiddet, Aile İçi Şiddet, Düşük Gelirli Toplum

ECONOMIC VIOLENCE AND WOMAN'S LIFE

Abstract

Violence against women is an issue that should be addressed as one of social problems of a society because the phenomenon of violence is a factor that takes away their right to live and prevents them from being involved in the society. The phenomenon of violence is a social reality that exists in Turkey, similar to that in other societies. When people think of violence against women, they often think of physical violence. However, both national (Turkish) and international platforms indicate that violence can be physical, sexual, psychological, and economic as well. Economic violence is one of the types of violence that women are exposed to. The economic violence refers to the use of money and economic resources on women as a means of sanction, power, and threat which impoverishes women and makes them dependent on individuals. The fact that economic violence, which is accepted as one of major barriers to economic and social development and development of countries, is accepted by a great majority of women, contributes to the fact that the existence of economic violence in that society is not noticed and is regarded normal. Women are exposed to economic violence not only by their husbands at home, but also outside the home. This exposure is based on the traditionalism of the society and the idea that men should be more dominant and have the right to decide in the political, legal and economic decision mechanisms of the society. The fact that women and men have equal rights and this can be implemented not only on paper but also in practice in order to prevent economic violence against women depends on increasing the education levels and raising awareness in the society for this sensitivity. All women in the world have the possibility to experience gender-based violence regardless of religion, language, race, economic and financial freedom, and professional status. Because of all these reasons, the fight against violence phenomenon is important not only in Turkey, but also at the global level for the welfare of all women. In this study, the problems encountered by women in business life and the effect of economic violence on women are discussed.

Keywords: Gender-Based Violence, Domestic Violence, Low-Income Population

MAKALE TÜRÜ: DERLEME

1. GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) kadına yönelik şiddeti; “*Cinsiyete dayalı, kadını üzen, kadına fiziksel, cinsel ve ruhsal olarak zarar verebilme ile sonuçlanma olasılığı bulunan, toplum içerisinde veya kişisel anlamda kadına baskı uygulanması ve bireysel özgürlüklerin keyfi olarak kısıtlanmasına neden olan her türlü davranış*” olarak tanımlamaktadır (1). Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından 2016-2020 Ulusal Eylem Planı’nda ise kadına yönelik şiddetin tanımı “*İster kamu hayatında ister özel hayatta meydana gelsin baskı veya rastgele özgürlüğünü engelleme de dâhil kadınların fiziksel, cinsel, psikolojik veya ekonomik zararı veya ızdırabı ile sonuçlanan veya sonuçlanması muhtemel olan tüm eylemler*” şeklinde tanımlanmıştır (2).

Şiddet kime uygulanırsa uygulansın insan hakkının ihlal edilmesidir, ayrımcılık biçimidir ve kadına yönelik şiddet aslında kültürel, sosyal, ekonomik ve coğrafya tanımadan varlığını sürdüren küresel bir gerçektir. Aynı zamanda kadınlara yönelik şiddet, bir kadının insan hakkının ihlal edilmesinin yanında; kadının en temel haklarından olan yaşama, güvenlik, özgürlük, fiziksel ve ruhsal sağlık hakkı gibi temel haklarını tehdit etmekte veya bu haklarını kullanamaz hale getirmektedir. Kadına yönelik şiddet çok boyutlu bir sorun olmakla beraber aynı zamanda kadınlara yönelik ev içinde uygulanan şiddet, sadece kadınları değil tüm aile bireylerini özellikle de çocukları olumsuz etkilemektedir. Dolayısıyla kadınlara yöneltilen tüm şiddet girişimleri doğrudan yaşadığımız toplumu da olumsuz etkiler (2).

Birleşmiş Milletler (BM) Genel Kurulu tarafından; BM Genel Kurulu Üçüncü Komite Raporu’nda alınan kararda; dünya üzerindeki bütün devletlere, temel insan hakları ve özgürlüklerini korumak ve geliştirmekle yükümlü oldukları hatırlatılmaktadır. Aynı zamanda komite raporuna göre cinsiyet temelli ayrımcılık yapılması Birleşmiş Milletler Sözleşmesi’ne ve Kadınlara Karşı Her Türlü Ayrımcılığın Önlenmesi Sözleşmesi’ne göre uygun olmadığı vurgulanırken kadınlara yöneltilen her türlü şiddetin önlenmesinin gerekliliği tekrar dile getirilmiştir. Yine bu raporda; kadın ve erkeğin geçmişten beri eşit olmaması gerçeğinin kadınlara yöneltilen şiddeti doğurduğunu, şiddetin kadınların bütün insan haklarından yararlanmalarını engellediğini ve kendilerini geliştirmelerine engel olduğu gerçeğinden bahsedilmiştir. Kadınların gelişiminin engellenmesi, yoksulluğu ve güçlenmesinin önüne geçilmesi kadınların şiddetle daha fazla yüzleşmesine neden olurken aynı zamanda bu durum hem devletin hem de toplumun gelişmesine engel olur. Bu raporda, kadının desteklenmesinin, karar alma aşamasında kadınlara eşit hak tanınmasının, kadın ve kız çocuklarının güçlenmesi ve desteklenmesinin şiddet ile mücadelede önemli olduğu da vurgulanmıştır (3).

Kadınlara Yönelik Şiddet ve Ev İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi (İstanbul Sözleşmesi); anlaşmaya varan devletlere sorumluluk yükleyen ve sözleşmenin şartlarına bağlı kalınmasını zorunlu kılmaktadır. İstanbul sözleşmesi; kadınlara yöneltilen şiddeti temel insan hakkı ihlali olarak tanımlamakta ve toplumsal cinsiyet kavramıyla ilişkili olduğunu vurgulamaktadır. İstanbul Sözleşmesi’nde kadınlara yöneltilen şiddetin sonucunda, erkeklerin kadınları ikincilleştirip geri plana atarak ilerlemelerini önlediği, bu durumun toplumda kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olmayışından kaynaklandığı belirtilmektedir (2).

Kadına yönelik şiddet, bir toplumun sosyal sorunlarından birisi olarak ele alınması gereken bir konudur. Çünkü şiddet olgusu, kadınların yaşama hakkını elinden alan ve topluma dahil olmasına engel olan bir faktördür. Kadınlara yönelik şiddetin görüldüğü toplumlara bakıldığında zaman, erkeklerin hâkimiyetinde yani erkek egemen toplumlar olduğu görülmüştür. Dünya üzerindeki bütün kadınların din, dil, ırk, ekonomik ve parasal özgürlük, mesleki statü fark etmeksizin toplumsal cinsiyetten kaynaklanan şiddete uğrama ihtimali vardır. Tüm bu sebepler nedeniyle şiddet olgusuyla mücadele sadece ülkemizde değil tüm kadınların refahı için küresel düzeyde de önem arz etmektedir. 2011 yılında İstanbul’da imzalanan ve “İstanbul Sözleşmesi” olarak bilinen ve diğer adıyla “Kadınlara Yönelik Şiddet ve Aile İçi Şiddetin Önlenmesi ve Bunlarla Mücadeleye İlişkin Avrupa Konseyi Sözleşmesi” ne göre kadına yönelik şiddet, tanımlanmış ve güvence altına alınmıştır. Ülkemizde ise

şiddet, “8 Mart 2012 tarihinde yürürlüğe giren 6284” sayılı “Ailenin Korunması ve Kadına Karşı Şiddetin Önlenmesi” ne dair kanunla tanımlanmıştır (4). Türkiye İstanbul Sözleşmesinden 20 Mart 2021 tarihinde ayrılmıştır.

Şiddet olgusu, diğer toplumlardakine benzer şekilde ülkemizde de var olan toplumsal bir gerçekliktir. Kadınlara yönelik şiddet deyince akla sadece fiziksel şiddetten meydana gelebileceği düşünülse de ulusal ve uluslararası platformlarda şiddetin; fiziksel, cinsel, psikolojik ya da ekonomik şiddet olarak meydana gelebileceği belirtilmektedir. Genellikle şiddet uygulayıcısı erkek, şiddet mağduru ise daha güçsüz olan kadınlar olmaktadır. Şiddet toplumumuzun yapısından, kültür özelliklerinden dolayı normal kabullenilmekte “kol kırılır yen içinde kalır” mantığıyla yaklaşılmakta ve çok fazla dile getirilmekten kaçınılmaktadır. Kadınların maruz kaldığı şiddet sadece ev içiyle sınırlı kalmaz, bunun en güzel örneklerinden birisi ise ekonomik şiddettir. Toplumumuzda daha çok fiziksel şiddet ön planda olduğu için diğer şiddet türlerinden birisi olan ekonomik şiddet kavramı, şiddet olarak benimsenmemekte ve bunun sonucu olarak kadın şiddete maruz kaldığının farkında olmamaktadır. Aslında kadınların maruz kaldığı ekonomik şiddet, kadını erkeğe bağımlı kılmakta yoksullaştırmakta, ekonomik özgürlüğünü elinden alarak, kadının fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddet türlerine uğrama ihtimalini artırmaktadır. Dolayısıyla ekonomik şiddet diğer şiddet türlerinin temelinde yer alan ciddi bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Kadınlar ekonomik şiddete sadece ev içinde eşleri tarafından maruz kalmaz, ev dışında da maruz kalmaktadır. Bu maruziyetin temelinde ise toplumun gelenekselliği ve toplumun siyasi, yasal ve ekonomik karar mekanizmalarında erkeklerin daha fazla egemen olması ve karar verme hakkına sahip olması gerektiği fikri yatmaktadır. Kadınlara yönelik ekonomik şiddetin önlenmesi için; kadın ve erkeğin eşit haklara sahip olması ve bu durumun sadece kâğıt üzerinde değil pratikte de uygulanabilmesi, eğitim seviyelerinin artırılması ve toplumun bu duyarlılık için bilinçli olmasına bağlıdır (5).

Ekonomik şiddet türü kadını yoksullaştıran, bireylere bağımlı hale getiren, kadınının üzerinde paranın ve ekonomik kaynakların yaptırım, iktidar ve tehdit aracı olarak kullanılmasıdır. Aynı zamanda kadının para harcamasının kısıtlandığı, çalışma hayatının engellendiği veya zorla çalıştırıldığı, kadının kazancının, maaşının, mal varlıklarının zorla elinden alındığı, para harcama özgürlüğünün elinden alındığı, kadını iş yerinde rahatsız edilmesi, kadının iş bulması için kendini geliştirmesinin önüne geçilmesi, başlık parası alınarak evlendirilmesi, kadının takılarına el konulması, mirastan yoksun bırakılması, boşandıktan sonra nafaka ödemeyerek mağdur edilmesi, evdeki gereksinimlerini karşılamasını önlemek için para verilmemesi, kadın engelli ise onu zorla dilendirerek para kazanılması gibi davranışların tümü; kadını kontrol altında tutma, kadın üzerinde kendi amaçları doğrultusunda baskı kurma ve kadını ekonomik açıdan bağımlı hale getirmek amacıyla yapılan eylemlerdir (6,7).

Ekonomik şiddet; “Kadını ikinci sınıf bir vatandaş statüsüne iten, kadının kişiliğini yok sayan ve bu bağlamda kadınların karşı karşıya olduğu şiddetlerden en etkilisidir. İçinde bulunduğu ruh ve beden sağlığını olumsuz etkileyen koşullara karşı çıkma gücü ekonomik bağımsızlıkla doğrudan ilgilidir. Ekonomik bağımlılık kadının diğer şiddet türlerine uğrama konusundaki en zayıf noktasıdır” (8). Ülkelerin ekonomik ve sosyal olarak kalkınma ve gelişmesinin önündeki en büyük engellerden birisi olarak kabul edilen ekonomik şiddetin kadınların büyük çoğunluğu tarafından kabullenilmiş olması, o toplumda ekonomik şiddetin varlığının fark edilmemesine ve normal karşılanmasına katkıda bulunmaktadır. Bu durum daha çocukken kadının yaşadığı ailede başlamakta ve kadın bu durumu içselleştirdiği için de evlendiğinde ve eğer boşandıysa sonrasında da ekonomik şiddete maruz kalma ihtimalini artırmaktadır. Ekonomik şiddetin temelinde toplum yapısındaki kültürel öğeler etken olabilir ancak sadece bunlar değil devletin ekonomiye yönelik politikasındaki yetersizlikler de etkili olmaktadır (9).

Toplumumuzda kadınların maruz kaldığı ekonomik şiddet; fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet türlerine göre daha az fark edilmekte, dile getirilmekte olup bütün şiddet olgularının temelinde bulunmaktadır. Yani bir kadının ekonomik olarak özgür olmaması, kadının diğer şiddet türlerine

uğrama ihtimalini artırmaktadır. Çünkü ekonomik olarak erkeğe bağımlı olmak kadının bireysel özgürlüğünü, söz hakkını elinden almakta ve kadını istismara açık hale getirmektedir. İçli'ye göre ekonomik etkenlerin şiddet ile iki açıdan ilişkisi olabilir(10). Bunlardan ilki kadının ekonomik olarak erkeğe bağımlı olması durumu, ikincisi ise kadının mesleki statüsünün erkekten üstün olması durumudur. Bu ilk durumda kadının bir kazancı olmadığı için erkeğe bağımlıdır ve bu durumda erkek kadını pasif olarak görür ve kadın onun için engel teşkil etmemektedir. İkinci durumda ise erkeğin kadına şiddet uygulamasının sebebi, kadının mesleki statüsünün erkekten üst düzeyde olması ve daha çok para kazanmasının erkeğin kendini pasif hissetmesine sebep olarak şiddete eğilimini artırmaktadır. Erkek şiddet uygulayarak gücünü kendinde olduğunu ispat etmek, duygusal olarak rahatlamak ve içinde bulunduğu hayal kırıklıklarını ortadan kaldırmaya çalışmaktadır ancak kadın üzerinde yarattığı yaralar bireysel, ailesel ve dolaylı olarak içinde bulunduğu toplumu olumsuz etkilemektedir (5).

Ekonomik şiddete bağlı olarak yaşanan baskıların kadınlar açısından şiddet olarak algılanmaması ve çoğu zaman ekonomik şiddetin diğer şiddet türleriyle birlikte yaşanması ekonomik şiddetin de bir şiddet türü olabileceği gerçeğini fark etmemelerine sebep olmaktadır (11). Ülkemizde kadınlara yönelik şiddet ile ilgili yapılan çalışmaya göre; ekonomik şiddetin fiziksel, cinsel ve psikolojik şiddet türlerine göre kadınlar tarafından anlaşılamadığı fark edilmiştir (12).

Türkiye'de kadınların çalışma hayatında genellikle; sağlık sektöründe, eğitim alanında, tekstil ve gıda gibi hizmet sektörlerinde çalıştığı görülmektedir. Ayrıca kadınların aldığı ücretler erkeklerin aldığı ücretlerden düşüktür. Ekonomik kriz dönemlerinde öncelikle işten çıkartılmalar da kadınlar önceliklidir. Karar alma yönetim ve örgütlenme pozisyonlarına aynı statüde ve eşit eğitimde kadın ve erkek arasından öncelikle erkekler tercih edilir, kadının bu pozisyonlara düşünülmesi minimal düzeydedir. Yine bu durumda erkeklerin gücü/erki elinden bırakmama ve kadını işgücü kaybı olarak görme duygusu yer almaktadır. Çünkü işverenlere göre, kadınların evlenme ve çocuk sahibi olma durumlarında işlerini birincil öncelik olarak görmekten çıkarma ve işlerini kolayca bırakabilme olasılığı yüksektir. Yine bu gerekçeyle erkeklerin işe alınmasına da öncelik verilmektedir (11,12).

Kadınların başta ekonomik şiddet olmak üzere diğer şiddet türlerini de yaşamasında; toplumun geleneksel oluşu, toplumun eğitim seviyesinin düşük olması, kadının ekonomik bağımlı oluşu ve en önemlisi kadının kendine güvenmemesi en önemli faktörler arasındadır ancak bu faktörler tek başına etkili değildir. Toplumumuzun değer yargılarının ataerkil oluşu, kültürümüzün erkeğe ve kadına biçtiği roller, erkeklerin kadına biçtiği değer ve pozisyon da önemli faktörlerdendir. Her erkeği büyüten yetiştiren ve bu değerlerin oluşturulmasında büyük role sahip olan kişinin anne/ kadın olduğunu düşünenecek olursak, toplumumuzda erkeğe atfedilen bu değerlerin değişiminde ve dolayısıyla şiddetin her türüyle mücadele etmede kadınlara büyük sorumluluklar düşmektedir (11).

2.KADINA YÖNELİK EKONOMİK ŞİDDETLE İLGİLİ TEORİLER

2.1. İkili Rol Kuramı

Bu kuram, kadınların iş gücünde yer almasını, istihdama katılmasını ve ücretli işçi olarak çalışmasını açıklayan ilk kuram olma özelliği taşır. Kadınların iş gücü piyasasına girmesiyle birlikte hem ev içinde hem de ev dışında iş yaşamı rolleri olmuştur. İkili rol kuramı ise; kadının ev içi ve iş yaşamı rolünün aile yaşamına engel olmadan nasıl birleştirilebileceği konusuna açıklık getirmek amacıyla ortaya konulmuştur. Ancak kuram kadınların işte ve evde erkeklere bağımlı oluşunu göz ardı etmekte ve bu durumu sıradan karşılamaktadır (11,13). Kurama göre kadınların ilk sorumluluğunun evi olduğu ve evine bakması gerektiği savunulurken, işgücü piyasasındaki rolünün ve kazancının ikinci önceliği olması gerektiğinin savunulması, kuramın eril bir yaklaşım üzerine ortaya konulduğunu sergilemektedir. Kuramın sonucunda getirilen çözümlere bakıldığında ise kadınların sorumluluklarını daha da artırdığı görülmektedir. Ataerkil bakış açısına sahip olan işverenler; kadınları istihdam etmektense erkekleri işe almayı tercih etmektedir çünkü kadın onlar

için kısa süreli işçi statüsündedir. Bütün bunların yanı sıra bu kuram, kadınların erkelere nazaran neden daha düşük ücretle çalışması gerektiğini ve az ücrete razı olduğunu da açıklamaktadır. Kurama göre; kadının öncelikli sorumluluğu evidir ve kadın kendisi ve çocukları için gerekli ve yeterli ücreti kazanmak amacıyla çalışmaktadır. Buradan yola çıkarak da bir kadın bir erkeğe göre daha az ücrete tabi olmalıdır (14).

2.2. İnsan Sermayesi Kuramı

Bu kuram, kadın ve erkeğin sahip oldukları işgücünün ve sergiledikleri performansın eşit olmadığı varsayımı ile geliştirilmiştir. Kuram, her çalışanın kendi yeteneği ve iş gücüne göre ücret almasını yani herkesin performansına göre farklı ücret almasını uygun görmektedir (11,15). Kadın ve erkeğin cinsiyet rollerine uygun olarak farklı meslekler seçtiği vurgulanmaktadır. İnsan Sermayesi kuramına göre; kadınlar aile içi rolleri, çocuk bakımı, doğum yapma gibi durumlara bağlı olarak erkeklere göre daha az çalışmak durumunda kaldığı için yaptıkları işin kalitesi ve niteliği erkeklerinkinden daha düşük olmaktadır. Buna bağlı olarak kadınlar mesleki ve statü açısından erkekten daha değersiz kabul edilir ve daha az para kazanmaları, daha düşük saygınlıktaki işlerde çalışmaları doğal karşılanmaktadır. Ayrıca işverenlerin, işin aksatılmaması açısından kadın çalışan yerine erkekleri tercih etmesinin olağan bir durum olduğu belirtilmiştir. Kuramda erkek ve kadın iş yaşamında eşit performans sergilese bile erkeğin yaptığı işin daha kaliteli olduğu savunularak daha fazla ücret almasının normal olduğu vurgulanmıştır (14,16). İnsan Sermayesi kuramı kadınların yaptığı işin zamanla kalitesinin artması veya sergilediği performansın zamanla artması durumunda çalışma koşullarının iyileştirilmemesi gibi durumları da açıklayamamaktadır (11).

2.3. Cinsiyetçi Rol Toplumsallaşması Kuramı

Bu kurama göre, kadın ve erkek arasındaki eşitsizliklerin azaltılması ve ayrımcılığın yasaklanmasına yönelik düzenlemelere karşın cinsiyete dayalı gelir eşitsizlikleri sürmekte, her iki cinsiyet arasındaki iş gücü ve aldıkları eğitimin seviyesi eşit olmasına karşın aralarındaki gelir eşitsizliği halen sürmektedir (17,11). Kuramın temelinde; kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğin, bireylerin çocukluktan itibaren içinde bulunduğu toplumun kültür özelliklerine ve cinsiyete biçtiği rollere dayalı olarak yetiştirilmesinden kaynaklanmaktadır. Çocukluk döneminden süregelen bu tutumlar bireylerin ilerdeki meslek seçimlerini de doğrudan etkilemektedir (18). Cinsiyetçi rol toplumsallaşması kuramında belirtildiği üzere, bireylere cinsiyetlerinden dolayı atfedilen özellikler doğrultusunda kadınlardan kadınlara özgü meslekler; erkeklerden ise kendi cinsiyetlerine uygun olan meslekleri seçmeleri beklentisi vardır ve çoğunlukla meslek tercihleri bu doğrultuda yapılmaktadır (19). Kurama göre, kadınlar daha düşük mevkilerde ve daha az ücretle çalışmayı kendi istekleri doğrultusunda seçerler ve kendilerine yapılan cinsiyetçi ayrımı kadınlar belirler görüşü benimsendiği için kuramın tam olarak gerçeği yansıtmadığı düşünülmektedir (11).

Tüm bu kuramlara bakıldığında toplumsal cinsiyete dayalı eşitsizlik açıkça görülmekte ve kadınların evle uğraşması erkeklerin ise ev dışındaki işlerle uğraşması gerektiği düşüncesi toplumda halen varlığını sürdürmekte ve ülkemizdeki kadın istihdamının erkeklerle oranla neden düşük olduğu açıkça görülmektedir. Ülkemizdeki kadın istihdamı oranı dünyadaki kadınların istihdam durumlarıyla kıyaslandığında halen düşük seyretmektedir.

Dünyada Kadın İstihdamına İlişkin 2018 verilerine göre, kadınların işgücüne katılımı %48,5 düzeyinde iken erkeklerin %75'tir ve bu durumda kadınlar iş gücünde erkeklere oranla %26,5 puan geride kalmaktadır. Bununla birlikte, dünyadaki kadın işsizlik %6 iken erkeklerde %5,2'dir ve kadın işsizlik oranı erkeklere göre daha düşüktür. Tüm bunlara baktığımız zaman; her 10 erkeğe karşı sadece 6 kadın çalışma hayatında yer almaktadır. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO)'nün Politikalarından Sorumlu Genel Direktör Yardımcısı Deborah Greenfield'a göre: "*Kaydedilen ilerlemeye ve daha fazla iyileştirme taahhütlerine rağmen, kadınların çalışma yaşamında sahip oldukları imkânlar, erkeklere eşit olmaktan hala çok uzak*" şeklinde ifade etmektedir (20).

Tablo.1. Cinsiyete Göre Temel İşgücü Göstergeleri

	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek
İşgücü	10,502	21,793	10,207	21,360
İşgücüne Katılma Oranı	%34,1	%72,4	%32	%68,2
İstihdam	8,960	19,354	8,771	18,935
İstihdam Oranı	%29,1	%64,3	%27,5	%60,5
İşsizlik	1,542	2,439	1,436	2,426
İşsizlik Oranı	%14,7	%11,2	%14,1	%11,4
İşgücüne Dahil Olmayan Nüfus	20,293	8,308	21,710	9,958
15 ve yukarı yaş üstü nüfus	30,795	30,101	31,917	31,318

Kaynak: TÜİK, Ocak 2021 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Ocak-2021-37486>

Tablo 1'e göre Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) araştırma verileri incelendiğinde; 2018-2020 yıllarındaki 15 yaş üstü kadın-erkek nüfusu eşit oranlarda olmasına rağmen, işgücü verilerine bakıldığı zaman; 2018 yılında erkeklerin işgücüne katılması %72,4, 2020'de % 68.2 şeklindeyken, kadınlarda 2018 yılında % 34.1, 2020'de %32 şeklindedir ve erkeklerin iş gücüne katılma oranının kadınların işgücüne katılma oranının iki katından fazla olduğu görülmektedir. İşsizlik oranları da 2018-2020 yılları arasındaki göstergede yine aynı şekilde neredeyse iki katı fark göstermektedir. İş gücüne dahil olmayan erkek nüfusu 9.958 iken kadınlarda bu rakam 21.710 ile yine erkeklerin 2 katını oluşturmaktadır (21).

Tablo.2. Eğitim Durumuna Göre Cinsiyete Dayalı Ücret Farkı

Eğitim Durumu	Yıllık Ortalama Brüt Kazanç (TL)		Cinsiyetler Arası Ücret Farkı
	Erkek	Kadın	%
İlkokul ve altı	37,143	29,500	20,7
İlköğretim ve Ortaokul	36,195	30,049	17,2
Lise	39,344	33,717	14,3
Meslek Lisesi	54,970	38,096	28,8
Yüksekokul ve üstü	78,041	62,051	19,6

Kaynak: TÜİK,2018 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2019-33732>

Tablo 2'deki TÜİK verilerine göre; yıllık ortalama brüt kazanç ve eğitim arasındaki ilişki incelendiğinde; ilkokul ve altı kadın ve erkekler arasındaki fark % 20,7, ilköğretim ve ortaokul düzeyinde bu fark % 17,2, lise düzeyinde %14,3 meslek lisesi düzeyinde %28.8 ve yüksekokul düzeyinde %19,6'dır. Genel olarak eğitim düzeyi arttıkça kadın ve erkek arasında kazanç farkı azalmaktadır. Meslek lisesinde farkın yüksek olması meslek lisesinden mezun olan erkek sayısının daha fazla olmasıyla ilişkili olabilir. Çünkü 2018 yılı TÜİK verilerine göre lise ve dengi öğretim kurumundan mezun olan erkek öğrenciler %24,6 iken kadınlar %16,5 düzeyindedir.

Türkiye'deki yıllık ortalama brüt kazanç ve eğitim arasındaki ilişki oranlarına bakıldığı zaman; kadın ve erkekler aynı eğitim seviyesinde olsalar dahi aralarında yaklaşık %20 oranında ücret farkı bulunmaktadır (22).

Tablo.3. TÜİK, İşgücü İstatistikleri, Temmuz 2020

Eğitim Durumu	İşgücüne Katılma Oranı		İstihdam Oranı		İşsizlik Oranı	
	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın	Erkek	Kadın
Okur-yazar olmayanlar	27,2	13,6	23,2	13	14,9	4,7
Lise altı eğitim	65,1	25,2	56,4	22,1	13,2	12,2
Lise	67,5	30,1	58,2	23,7	13,8	21,4
Mesleki veya Teknik Lise	78,6	37,4	69,7	28,2	11,3	24,7
Yüksekokul	82,7	65,3	74,1	53,8	10,4	17,6

Kaynak: TÜİK, 2020 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Temmuz-2020-33791>

Tablo 3'teki TÜİK 2020 eğitim durumuna göre işgücü verilerine bakıldığı zaman; yükseköğrenim düzeyine kadar aynı eğitim seviyesindeki kadın ve erkek arasında istihdam oranları arasındaki fark erkeklerde kadınların iki katından fazla iken bu fark sadece yükseköğrenim düzeyinde iki katından daha azdır. Aynı zamanda kadınların iş gücüne katılım oranları da eğitim düzeyleriyle doğru orantılı olarak artış göstermektedir. Ayrıca kadınların erkeklere göre iş hayatında daha düşük ücretle çalıştırıldığı ve sigorta yapılmadığı da bilinmektedir (23).

3. KADINLARIN İŞGÜCÜ PİYASASINDA KARŞILAŞTIĞI ZORLUKLAR

Kadınların işgücü piyasasına girmesiyle birlikte; kayıt dışı istihdam oranı, gelir eşitsizliği ve cam tavan gibi bazı zorluklarla mücadele etmektedirler. Kadınlar iş hayatına girdikten sonra maddi olarak özgürlüklerini kazanmalarına karşın toplumsal cinsiyet kimliklerine yönelik yaklaşımlardan dolayı çalışma yerlerindeki statülerini koruyabilmek için erkek çalışanlara göre daha çok emek sarf etmeleri gerekmektedir. Ülkemizde, çoğu kadının işi sadece işyeriyle sınırlı kalmayıp eve gelişiyle birlikte hem ev işleri hem çocuk bakımı hem de evin ve ailenin diğer ihtiyaçlarını karşılamak üzere mesaisi devam ederken erkeklerde aynı durum söz konusu değildir. Bu durumun oluşum mekanizmasında; kültürel yapımızın etkisinde toplumsal cinsiyet temelli iş bölümünün, kadının iş gücü emeğinin zayıf görülmesinin etkisi olduğu düşünülmektedir (24, 25). 2018 yılındaki ilk 10 aylık süreye bakıldığında, kadınların %14,6'sının Türkiye'de üst düzey yönetici konumunda bulunmaktadır (26). Yönetici pozisyonundaki kadınlar ise genelde orta düzey yönetici pozisyonlarını tercih etmektedir, üst düzey pozisyonları ise tercih etmemektedir bunun sebebi olarak ise; işten sonra evde de devam eden aile içi sorumluluklarını göstermişlerdir (27).

4.KAYIT DIŞI İSTİHDAM ORANI

2018 yılı Türkiye kayıt dışı kadın istihdam oranına göre; kadınların halen büyük kısmı (%64,9) lise seviyesinden daha düşük eğitime sahiptir. Bu kadınlar üniversite ve yüksek lisans eğitimi alma imkânları olmadığı için; yoğun emek gerektiren işlerde ve sosyal güvenceleri olmadan çalışmak zorunda kalmaktadırlar (28).Gelişmekte olan ülkelere bakıldığında kayıt dışı istihdam edilme durumu bu ülkelerdeki işsizliğin en ciddi sebeplerinden birisidir. Dünyada kayıt dışı istihdam edilme durumunun %93'ü gelişmekte olan ülkelere meydana gelmekte ve yapılan çalışmalara göre 2 milyar işçinin kayıtsız çalıştığı ve bu işçilerin %58,1'ini ise kadınların oluşturduğu görülmüştür (29).

Tablo.4. Türkiye'de Kayıt Dışı İstihdam Oranı

2018 Kayıt Dışı İstihdam Oranı	
Kadın	%42,4
Erkek	%29,3
Toplam	%33,4

Kaynak: TÜİK, 2020 <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Temmuz-2020-33791>

Tablo 4'teki verilere bakıldığı zaman; gelişmekte olan ülke statüsünde bulunan Türkiye'de 2018 yılı TÜİK verilerine göre kayıt dışı istihdam oranı, toplam %33,4 iken, erkeklerde %29,3 oranında, kadınlarda ise bu oran ülke ortalamasının çok daha üzerinde olarak %42,4 seviyesindedir (30).

5. GELİR EŞİTSİZLİĞİ

Kadınların iş gücü piyasasında karşılaştığı sorunlardan birisi de gelir eşitsizliğidir. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) ile Uluslararası Çalışma Örgütü ILO Türkiye'nin ortak çalışarak yaptığı, 2020 yılı Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması sonuçlarına göre; 2018 yılında Türkiye'deki tüm meslek gruplarında cinsiyetler arasındaki gelir farkı %14,6 olarak hesaplanmıştır. Erkeklerin daha fazla çalıştığı meslek gruplarında (Sanatkâr, makine operatörü ve yöneticiler gibi) cinsiyetler arasındaki gelir farkı %8,1'dir. İleri seviyede eğitim ve kaliteli iş gücü gerektirmeyen mesleklerden olan hizmet sektörü ve satış elemanı gibi görevlerde cinsiyetler arasındaki gelir farkı %43,5'luk bir oranla çok yüksektir. İlk 10 ay Profesyonel meslek grubunda yer alan kadınların cinsiyete dayalı ücret farkı oranı ise %11,9 düzeyindedir ve toplam değer altında kalmaktadır. Çünkü profesyonel meslek gruplarında çalışan kadın ortalaması %48 olarak diğer meslek gruplarına göre en yüksek oranındadır ve bu durumun oluşmasında etkilidir (31,32). Gelir eşitsizliğinin mesleklere göre dağılımına bakıldığında ise, en yüksek gelir eşitsizliğinin hizmet ve satış elemanları sektöründe, ardından tarım, ormancılık ve zanaat ile ilgili sektörlerde yaşandığı görülmektedir. Bunun sebebi, hizmet sektöründe çalışan kadın oranların daha fazla olması ve bu kadınların eğitim düzeylerinin erkeklerden daha düşük olması nedeniyle daha az ücretlerle çalıştırılmaya zorlanması yine kırsal bölgelerde yaşayan kadınların tarım faaliyetlerindeki iş yükünü erkeklerle paylaştığı halde karşılığında ya hiç ücret almaması ya da çok düşük ücret almasıdır. 2018'in ilk 10 ayında tarım sektöründe ücretsiz çalışan aile işçileri, toplam kadın işçilerin %79'unu oluşturmaktadır (33, 25).

6. İŞ YERİNDE “CAM TAVAN”

Çalıştıkları kurumlarda yönetici pozisyonunda olan kadınların, erkeklere nazaran daha az bu görevi üstlenmesine 'cam tavan' tanımlaması yapılmıştır. Erkeklerin sahip olduğu görev tanımlarına kıyasla kadınların görevlerinin daha fazla göz ardı edildiği görülmektedir (25). Babcock ve ark. yapmış olduğu çalışma sonuçlarını incelediğimizde kadınların %36'sı uzman oldukları işin erkeklere göre daha fazla irdelendiği; görüşlerinin daha çok sorgulandığını, %31'i ise işverenlerinin erkeklere nazaran daha çok bilgi birikimleri ve deneyimleri olduğunu ispatlamak gerekçesi ile daha çok belge sunmaları gerektiğini ifade etmişlerdir (34). Ayrıca yapılan araştırmalara göre, genellikle kadın çalışanlara erkek çalışanlara kıyasla terfi alma durumlarının daha düşük olacağı işler verildiği görülmüştür (27).

7. SONUÇ

Türkiye'de son yıllarda uygulanan yetkin politikalar doğrultusunda kadınların ve erkeklerin işgücündeki payı artmış olarak görülmektedir. Kadın çalışan istihdamında yapısal dönüşümler sağlanmış ve kadın çalışanlar çoğunlukla tarımdan hizmet sektörüne geçmeye başlamıştır. Bu durumun nedeni ise; kadınların son yıllardaki işgücüne katılım oranındaki artışın, erkek çalışanlara göre çok daha istikrarlı olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. Yani doğru ve yerinde yapısal yenilikler getirildiğinde, daha çok kadın işgücüne katılabilir ve Türkiye'de kadınların istihdamının azlığı, özellikle de alanında uzmanlaşmak için eğitim almış kadınların istihdam problemleri büyük bir sorun olmaktan çıkabilir (25).

Ülkemizde kadınların işgücüne katılımı konusunda yaşanan ilerlemelere karşın henüz istenilen seviyede değildir. Kadınların istihdam sorunları, özellikle de uzmanlaşmak için eğitim

görmüş olan kadınların istihdam sorunları, halen sorun olmaya devam etmektedir. Kadınlar ve erkekler için, iş ortamında fırsat eşitliği varmış gibi görünse de kadınların yapmakta yükümlü oldukları bir takım temel gereksinimlerden kaynaklanan mesaipleri nedeniyle daha çok sorumluluğa sahiptir dolayısıyla erkeklere göre dezavantajlı konuma düşmektedir ve iş yerinde potansiyellerini gösterebilmek açısından daha çok çaba sarf etmektedirler. Kadınların sahip olduğu tüm sorumlulukları göz önünde bulundurularak incelendiğinde, kadınlar erkeklere kıyasla iş yerinde daha pasif konuma geçmekte ve bu durum diğer kadınların işgücüne katılımını olumsuz etkilemektedir (11, 25, 35).

Ülkemizin Birleşmiş Milletler Sürdürülebilir Kalkınma Hedeflerine ulaşılabilmesi için kadınların istihdamı artırmak ve işgücüne katılımını teşvik etmek büyük önem arz etmektedir. Kadınların işgücünde yer almasının, ülkemizin ekonomik olarak büyümesine katkı sağlayacağı ve bu bağlamda kilit rol oynadığı bir gerçektir. Tüm bunlar bir arada düşünüldüğünde, kadınların toplumsal statülerinin iyileştirilmesi ve kadınlar için insana yakışır iş imkânlarının oluşturulması; kadınların ekonomik statüsünü iyileştirecek, kadınların diğer şiddet türlerine uğrama ihtimalini azaltacak, kadının özgüvenini artıracak, iş yerinde daha verimli olmasına katkı sağlayacak, kadın ve erkeğin eşit statüyü paylaşması sağlanacak, işteki görev dağılımının eşit ve adil olması ve ücret farkının azalması sağlanacak, hem de dünyada toplumsal cinsiyet eşitsizliğini azaltma konusunda önemli katkı sağlayacaktır (25, 5, 6).

KAYNAKLAR

1. Akın, A. & Paksoy, N.(2007). Kadına Yönelik Şiddete Sağlık Boyutundan Bakmak, *Aile İçi Şiddet, Kadın Çalışmaları Dergisi*, 2(4),107-110.
2. Türkiye Cumhuriyeti Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü (2016-2020). Kadına Yönelik Şiddetle Mücadele Ulusal Eylem Planı, Ankara, s.5-6.
3. BM Genel Kurulu Üçüncü Komite Raporu üzerine (2006). (A/63/425) 63/155 “Kadına Yönelik Her Türlü Şiddetle Mücadelenin Yoğunlaştırılması”. <http://kadininstatusu.aile.gov.tr/kaynak/ulusarasi-belgelerkuruluslar> (Erişim Tarihi:01.04.2021)
4. Kaptanoğlu-Yüksel, İ.; Cavlin, İ. & Ergöçmen-Akadlı, B. (2015). Türkiye’de Kadına Yönelik Aile içi Şiddet Araştırması, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ve Hacettepe Üniversitesi, Nüfus Etütleri Enstitüsü, Ankara, s.31-32.
5. Gökkaya, V.B. (2011). Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet, *Cumhuriyet Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 12(2), 101-112.
6. Gürkan, C. Ö. & Coşar, F. (2009). Ekonomik Şiddetin Kadın Yaşamındaki Etkileri, *Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi*, 2(3), 124 – 129.
7. Avcı, S.(2019). *Gebelikte Aile İçi Şiddetin Kortizol Hormon Salınımı ve Yenidoğana Etkisi, Doktora Tezi*, Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Hemşirelik Anabilim Dalı, Gaziantep.
8. Eşkinat, R. (2012). Türkiye’de Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet: Boşanmış Kadınlara Yönelik Araştırma, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, 27-28 Nisan 2012, Ankara, s.329-348.
9. Adaçay, R. F. & Güney, G. (2012). Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet, Uluslararası Katılımlı Kadına ve Çocuğa Karşı Şiddet Sempozyumu, 27-28 Nisan 2012, Ankara, s:312-328.
10. İçli, T.G. (1994). Aile İçi Şiddet: Ankara-İstanbul-İzmir Örneği, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 11(1-2), 7-20.
11. Kılıç, G. (2019). Kadın Akademisyenlerin Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet Algısı: Düzce Üniversitesi Örneği, *Muhakeme Dergisi*, 2(1), 1-33.
12. Güler, N.; Tel, H. ve Tuncay, Ö. F. (2005). Kadının Aile İçinde Yaşanan Şiddete Bakışı, *Cumhuriyet Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 27(2):51-56.
13. Ciner, Ö. (2003). Halkla ilişkiler sektöründe cinsiyete dayalı ayrımcılık (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
14. Uygun, Z. (2011). Örgüt Kültürünün Kadın Çalışanların Kariyer Gelişimleri Üzerine Etkisi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürlüğü, Konya.
15. Ünal, L. I. (1991). İşgücü Piyasalarında Eğitimsel Niteliklerin Rolü, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakülte Dergisi*, 24(1-2), 747-767.
16. Durmaz, Ş. (2016). İşgücü Piyasasında Kadınlar ve Karşılaştıkları Engeller, *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2(3), 37-60.

17. Arın, T. (1992). İktisat Kuramının Kadın Sorununa Bakışı, Türkiye’de Kadın Olgusu. (Edit: Necla Arat), Say Yayınları, İstanbul, s.165-182.
18. Şenesen, G. G. & Pulhan, E. (2000). Kadın İstihdamı İçin Yeni Perspektifler ve Kadın İşgücüne Muhtemel Talep, Kadın Statüsü ve Sorunları Genel Müdürlüğü, Ankara.
19. Şener, B. E. (2011). Kadına Yönelik Aile İçi Şiddeti Önlemede 4320 Sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun ve Değerlendirme, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
20. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), (2018). Rural Women at Work: Bridging the gaps. (8 Mart, 2018). https://www.ilo.org/ankara/news/WCMS_619892/lang--tr/index.htm (Erişim Tarihi: 17.05.2020).
21. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Cinsiyete Göre Temel İşgücü Göstergeleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Ocak-2021-37486> (Erişim Tarihi:25.04.2021)
22. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Eğitim Durumuna Göre Cinsiyete Dayalı Ücret Farkı. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Temmuz-2020-33791> (Erişim Tarihi:25.04.2021).
23. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Eğitim Durumuna Göre İşgücü Verileri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Temmuz-2020-33791> (Erişim Tarihi:25.04.2021).
24. Karabıyık İ.(2012). Türkiye’de Çalışma Hayatında Kadın İstihdamı, Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 32(1), 231-260.
25. Urhan, C. & Yücel, G. (Mart 2019). Sürdürülebilir Kalkınma Yolunda “Kadın İşgücü”. Web:http://www.tskb.com.tr/i/assets/document/pdf/TSKBbakis_SKYolundaKadinIsgucu.pdf (Erişim Tarihi:17.05.2020).
26. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). İşgücü İstatistikleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Temmuz-2020-33791> (Erişim Tarihi:25.04.2021)
27. Akpınar-Sposito, C.(2013). The Glass Ceiling: Structural, Cultural and Organizational Career Barriers for French and Turkish Women Executives. Le 24ème congrès de l’AGRH , November, PARIS, France.
28. Türkiye Ülke Notları: Bir Bakışta Eğitim 2017: OECD Göstergeleri. <http://www.oecd.org/education/skills-beyond-school/EAG2017CN-Turkey-Turkish.pdf> (Erişim Tarihi: 17.05.2020).
29. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), (2018). Kayıt Dışı Ekonomide Kadınlar ve Erkekler: İstatistiksel Tablo. <https://www.ilo.org/ankara/projects/gender-equality/lang--tr/index.htm> (Erişim Tarihi:16.05.2020).
30. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Cinsiyete Göre Temel İşgücü Göstergeleri. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Isgucu-Istatistikleri-Agustos-2020-33792> (Erişim Tarihi:01.04.2021).
31. Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO), Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Cinsiyete Dayalı Ücret Farkının Ölçümü Türkiye Uygulaması.2020. https://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/---europe/---ro-geneva/---ilo-ankara/documents/publication/wcms_756659.pdf (Erişim Tarihi:25.04.2021).
32. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Cinsiyet ve Eğitim Durumlarına Göre Aylık Brüt Ücret Karşılaştırması. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Kadin-2019-33732> (Erişim Tarihi:01.04.2021).
33. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK). Gelir ve Yaşam Koşulları araştırması. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Gelir-ve-Yasam-Kosullari-Arastirmasi-2018-30755>(Erişim Tarihi:25.04.2021).
34. Babcock, L., Recalde, M., Vesterlund, L., Weingart, L.(2017). Gender Differences in Accepting and Receiving Requests for Tasks with Low Promotability, American Economic Review, 107(3), 714–747. <https://doi.org/10.1257/aer.20141734>
35. Işık, N.S. (2007). Türkiye’de Kadın Hareketi ve Kadına Yönelik Ekonomik Şiddet, *Aile İçi Şiddet, Kadın Çalışmaları Dergisi*, 2(4), 112-117.